

EL BISBE DE VITÒRIA (PAÍS BASC):

MONSENYOR MATEO MÚGICA

« ... porque vieron que yo, su Pastor, salia de mi diócesis, obligado por indicaciones superiores y por presiones de los militares ».

MONS. MÚGICA

CATALUNYA TRAMET A EUZCADI
L'EXPRESSIÓ DE GERMANOR EN
LA SOFREÇA DE LA TIRANIA
MATERIAL, CÍVICA I ESPIRITUAL.

PATXOT.

Fons Patxot

Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans

MONS. MATEO MÚGICA, BISBE DE VITÒRIA

MONSENYOR MATEO MÚGICA, BISBE DE VITÒRIA (PAIS BASC)

Unos practicaban el mal por servir sus ideales anárquicos; otros hacían lo mismo, pretextando que obraban en nombre de Cristo.

MONS. MÚGICA, pàg. 7¹.

« Exponiendo al Sumo Pontífice Pio XI los motivos al efecto pertinentes, yo me negué a firmar aquella carta — (la Carta Colectiva del Episcopado Español) — y lo mismo hizo su Emcia. Rdma. el Sr. Cardenal Vidal y Barraquer, Arzobispo de Tarragona, coincidiendo conmigo, a pesar de que yo no le vi, ni me comuniqué una sola vez con aquel insigne Purpurado durante nuestra permanencia en Italia ». MONS. MÚGICA, pàg. 12.

MATEO MÚGICA Y URRESTARAZU, nasqué a Idiazabal (Guipuzcoa), el 21 de Setembre del 1870. Estudià a la Universitat d'Oñate i després en el Seminari Conciliar de Vitoria, del qual fou, a més, organista, durant tota la carrera. Es doctorà de Teologia a Salamanca i esdevingué professor del Seminari de Vitoria. Fins al 1918 fou Canonge Lectoral de la Catedral d'aquesta ciutat, Secretari de Càmara i examinador prosinodal. El Papa Pius X el nomenà protonotari apostòlic i el 18 de Maig del 1917 fou consagrat Bisbe de la Seu d'Osma. El 23 d'Octubre del 1923 prengué possessió de la Seu de Pamplona.

Preconitzat Bisbe de Vitoria el 10 de Mars del 1928, prengué possessió el 17 de Juny i feu l'entrada a la diòcesi el 24 de Juny. Després de més d'un segle de Bisbes estranys al país, era el primer Bisbe basc parlant la llengua del poble i la practicà en el seu ministeri.

El 14 d'Abril del 1931 es proclamà la República i el dia 20, Mons. Múgica visità el Governador d'Alava per tal d'oferir-li « *respectuosa sumisión a los poderes constituidos* ».

La campanya del Referendum per sol·licitar l'Estatut Basc, motivà discussions i divisions en les quals Mons. Múgica cregué que era deure de consciència intervenir, declarant que els catòlics podien votar-lo i confirmà les seves paraules votant-lo ell mateix.

¹ MONS. MATEO MÚGICA. *Imperativos de mi Conciencia*, Cambo (France), avril 1945.

GUAITANT ENRERA

Quan la vinguda del « *Movimiento* », seguí defensant amb gran dignitat l fermesa cristiana i patriòtica, els seus sacerdots i el poble basc, àdhuc amb risc personal, car la Falange l'havia amenaçat.

VÆ VICTIS !

Tal fou el crit de ferotgia hitleriana amb que el furor hispànic sobreixent dels militars franquistes, comanditats pels firmants de la *Carta Colectiva*, practicà *ad libitum* en les contrades basques, que justament són de les més tradicionalment i conscientment religioses de la Península ¹.

Allà, éren els novells « croats » els que perseguïen, empresonaven, exiliaven i afusellaven. « *Así fueron muertos varios sacerdotes de nuestra diócesis, otros fueron internados en campos de concentración, muchos fueron desterrados y en el destierro continúan todavía después de casi nueve años... Los más de los así castigados no fueron juzgados por tribunal alguno y los que fueron llamados a comparecer... pudieron ver que se les condenaba por actuaciones, supuestas o verdaderas, pero perfectamente legales en el tiempo y lugar en que fueron ejecutadas* ». MONS. MÚGICA, pàg. 9.

Els « *nacionales* » fusilaron a sacerdots vascos y a numerosos fieles de mi diócesis, por considerarlos adversarios de un tipo de patriotismo acariciado por ellos ». MONS. MÚGICA, pàg. 7. Vol dir, perquè éren nacionalistes.² També ho

¹ « ... L'aide non dissimulée donnée par les autorités religieuses de l'Espagne au parti rebelle. Seuls, les catholiques basques et leur clergé se sont rangés du côté du gouvernement pour défendre leurs autonomies politiques, de sorte que dans les provinces basques l'Eglise n'a point été persécutée. » DON LUIGI STURZO. *L'Eglise et l'Etat*, pag. 619. Paris, 1937.

² « *Bien qu'il y ait eu des hommes (il y en aura toujours) qui aient voulu monopoliser l'idée de nation, en l'assimilant à leur groupe politique ou économique, l'idée n'en est pas moins restée, extérieure et supérieure, même à l'Etat, comme une sorte d'hypostase du peuple pris collectivement dans son génie, sa race, sa langue, son histoire.*

Même au sujet de populations de race et de langues différentes soumises à des puissances étrangères, on parle de nation du moment qu'elles prennent connaissance de leur personnalité nationale ». LUIGI STURZO: *L'Eglise et l'Etat*, pàg. 462. Paris, 1937.

Tot això està molt bé, car és lògic, moral i àdhuc cristià; així s'ha predicat de Roma estant per radio i tot. Malauradament, tal com recorda el proverbi:

Del dit al fet
hi ha gran tret ;

car, a Catalunya no solament no es compleix, sinó que és la mateixa Església la que collabora a fer el contrari ja de centúries ençà: de primer, corcant calladament la nostra nacionalitat a favor de Castella mijançant la clerecia regular d'ensenyament, i ara, afegint-hi la clerecia secular ben a l'esventada, ferint les consciències sensibles.

D'ençà de Casp, l'Església ha seguit a Catalunya, més o menys visiblement, la tèsi de l'antipapa Benet XIII, perquè el seu esperit lliga més amb l'imperialisme, messiànic jueu, castellà, que no pas amb la nostra mentalitat independent i, per tant, tolerant.

MONS. MATEO MÚGICA Y URRESTARAZU
Bisbe de Vitoria (País Basc).

Fons Patxot

Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans

MONS. MATEO MÚGICA, BISBE DE VITÒRIA

éren «nacionales», aquells «insurgentes», però ells no admeten altre nacionalisme que llur hegemonia i, fora d'aquest, tots els altres són criminals, cal aixafar-los, destruir-los, afusellar-los.

Els digníssims sacerdots afusellats, agermanats en vera Cristianitat amb el Poble llur, sota la jerarquia exemplar del Bisbe Mons. Múgica, complien estrictament l'*instaurare omnia in Cristo*, que tants altres solament prediquen perquè, mancats d'unció espiritual, troben que la vera Doctrina implica massa devoció i sacrifici.

El Bisbe de Vitòria, de bell començament protestà contra aqueixes fetes, igualment que n'enterà la Santa Seu (Octbre. del 1936), i *aún quise hacer pública esta protesta a fin de salir al paso de la propaganda calumniosa. Un ruego, que yo no podía desatender, me fué transmitido para que callara «por el momento»*. MONS. MÚGICA, pàg. II.

Complint el deure de consciència, el Dr. Múgica seguí protestant privadament «*dada la vigencia, en la zona «nacional», de ominosos procedimientos con efecto retroactivo, que más tarde fueron consagrados como métodos de gobierno en la llamada «Ley de Responsabilidades Políticas»*». MONS. MÚGICA, pàg. II.

Unos sojuzgaban a nuestro pueblo y a nuestro clero ejerciendo inhumana represión, conculcando «en nombre de Cristo» el derecho natural y el fuero eclesiástico. MONS. MÚGICA, pàg. 9.

Quan la vinguda del Movimiento, «*advirtió al Osservatore Romano del error en que se incurria al atribuir el bombardeo de Guernica a los rojo-separatistas*». Tothom sap que aquella brutalitat fou obra de l'aviació (alemanya) a les ordres del Gl. Mola, per tal de ferir premeditadament el cor de la tradició secular basca i de destruir el venerable símbol de les seves llibertats.

«*Pidió al Cardenal Gomà que rectificara la frase insinuante lanzada en documento público que si fueron fusilados los sacerdotes, lo fueron por algo que no se puede decir*». El Cardenal Gomà no rectificà.

L'actitud i el llenguatge del Cardenal Gomà proven fins a quin punt l'Església temporal s'ha lliurat d'esperit i de cos a la temptació franquista i, per tant, comparteix la responsabilitat de les seves arbitrietats, de tot el qual li serà molt difícil deslliurar-se i n'eixirà greument tarada, espiritualment i socialment.

Els militars continuaren accentuant la pressió i el Bisbe de Vitòria, pretextant que anava a Roma per tal d'assistir al Congrés Missional per ordre del Govern i consell del Cardenal Gomà, empenia el camí de l'exili.

GUAITANT ENRERA

Durant la seva absència obligada, el Vicari General D. Antonio Pérez Ormazabal regí la diòcesi de Vitoria i es convertí en servil instrument franquista contra la clerecia basca, prescindint del fur eclesiàstic i complint les ordres del poder cívico-militar, tot el qual sense coneixement de Mons. Múgica, que n'era el Bisbe forçosament absent. Aquest, en carta datada a Roma el 26 de Novembre del 1936, desautoritzà categòricament tot el que es manava en la seva diòcesi de Vitoria. « *De nada que hagan ahora en Vitoria respondo yo: allá ellos. A mí, legítimo Obispo de Vitoria, nada me consultan* ».

Aquesta situació ambigua durà fins al Setembre del 1937, quan fou nomenat Administrador Apostòlic de Vitoria D. Javier Lauzurica, ço que era una invitació a la dimissió del Bisbe de Vitoria, que és el que, per tant, feu Mons. Múgica. El Cardenal Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona, era de parer que no havia d'haver pres tal decisió.

Roma mantenia l'esperit de la *Carta Colectiva*, que havia consentit abans, i nomenà Mons. Múgica Bisbe titular de Cinna, portant-li així la mitra efectiva de Vitoria, en un mot: fou destituït, tot el qual a complaença dels militars catòlics que li afusellaven els seus fidels sacerdots bascs i perseguïen el seu poble, que elle defensà mentre pogué i el deixaren.

Acomplert això, Mons. Múgica es retirà vora la frontera pirinenca, a Cambo (França), on romangué alguns anys exiliat, car li negaren, repetidament, el retorn al seu país.

Mentrestant, en el País Basc es desbordava el furor militar antibasc: es prohibí la llengua basca en els seminaris, a l'Església, a les escoles; es destruïren els catecismes en basc, es suprimiren totes les publicacions i les melodies religioses basques, etc. El despotisme invasor àdhuc arribà a exigir que els particulars lliuressin els devocionaris en basc, que tenien per a llur ús personal.

Malgrat això, l'esperit basc també es redreçava ¹ i una colla de sacerdots bascs demanaren per escrit a la jerarquia eclesiàstica: « *Por qué no exigió cristiana sepultura para los cadáveres de aquellos sacerdotes venerables, ni reclamó contra la inaudita prohibición de la autoridad civil de celebrarles funerales en las iglesias, ni se les concedió siquiera un lugar en la necrologia del Boletin oficial de su Diócesis?* ».

¹ ALDERDI. *Boletin del Partido Nacionalista Vasco*. Bayonne.
EGIZ. *Publicación de Sacerdotes Vascos*.

MONS. MATEO MÚGICA, BISBE DE VITÒRIA

Una escena esgarrifosament tràgica ens ensenya la tensió provocada pel despotisme autoritari acoblat amb el servilisme eclesiàstic incondicional. Es la d'aquell basc que anaven a afusellar i que llençà el seu anatema, formidable en aquells moments, contra la Església franquista: « Això no és una Església! », i després, de cara a la mort, digué als soldats: « Ja podeu tirar! ». I caigué mort: un màrtir cristià i un heroi de la pàtria, que mereix un monument allixonador el dia que l'Església política, contrita, retorni al Crist i l'autoritat sia regida pel seny dreturer de la justícia.

« Ahy Constanti, e de quants mals fo mare,
no ta convecio, mas celle dota,
que de tu pres lo primer rich sant pare ».¹

Aquest apòstrof d'un vident profètic, Constantí no se'l treurà mai de sobre i tampoc el Poder Temporal, car fou el seu fill.

Ai!, Dante!, Si ara visquessis en el centre peninsular ibèric, no en tindries poca de feina encara per a versificar l'espiritualitat valorada en temporalitats davallades a corporalitats.

Digue'ns:

On ficaries el nostre Cardenal Vidal i Barraquer, que morí en exili per amor del Crist i fidel a l'espiritualitat de la seva Doctrina?

On ficaries Mons. Múgica que, mentre el deixaren, complí religiosament el seu deure episcopal envers el Crist i el poble basc perseguit?

On ficaries el Cardenal Gomà i els seus seguidors episcopals que han fet *real politic* a l'engròs, servint-se de la Religió per tapadora i abusant de la credulitat excessiva de les multituds? Els que, a Catalunya, fan l'acció colonial, desnaturalitzadora, que els tenen encomanada?

L'esperit eclesiàstic espanyol es presenta ben nu i agressiu en les següents manifestacions autoritzades, que transcriu en llur part essencial:

Té la paraula el Cardenal Gomà. « ...*para dar a entender claramente, a pesar de la censura, que al utilizar los medios legales... preparábamos en rea-*

¹ DANT. *La Comedia*. Inf. XIX, 115. Traducció de N'ANDREU FEBRER, (XVen. segle). Barcelona, 1878.

Es refereix a Constantí quan, a les darreries, féu donació de l'Imperi al Sant Pare, el qual li retornà espiritualment condicionat al Papat: era l'alba del Poder Temporal.

GUAITANT ENRERA

lidad el camino para aquellos que, prescindiendo de todos los escrúpulos legalistas, marcharian un día hacia el honor y la gloria». A més: «Tuvimos que combatir, por tanto, la errónea idea que sustentaban ciertos católicos respecto a la ilegalidad de la insurrección y del uso de la fuerza»¹. I per si no n'hi havia prou: «Es preciso que termine la guerra; pero nada de reconciliación. Esto nos dejaría donde antes estábamos. Hay que llevar las hostilidades hasta el fin y lograr la victoria a punta de lanza»². Semblant llenguatge no és pas el d'un Apòstol del Crist: és d'un polític, d'un militar, d'un conqueridor material. Altres Bisbes eren més explícits, com p.e., el Bisbe Irurita de Barcelona, el qual, en la intimitat, recomanava la mateixa orientació, potser perquè com integrista ressentia el carlisme.

En una de les assignatures obligatòries en les escoles oficials, amb les quals s'enterenyina el seny y es desvia el sentiment de la nostra joventut, se li ensenya que Juan Antonio decidí recórrer a la violència i, per tant, és un dels fautors de la guerra civil, amb el seu seguici de destrucció, arbitrarietat, crims, tirania, etc., ço que no impideix pas que hi hagi gent que faci pregàries a Juan Antonio.

El pecat original de l'Església franquista és: la política on s'ha enfangat, agreujant així la seva malura crònica; perquè, fora de la política i el servilisme interessat, l'actual obrar eclesiàstic a Casa Nostra, no té cap justificació. La Doctrina és lluminosa dretura espiritual, mentre que la política és fosca tortuositat jussana.

Tothom hauria de llegir i meditar bé el fullet *defensivo* de Mons. Múgica perquè, amb la sola exposició dels fets consumats, resulta una acusació tràgica de cara a l'alta Jerarquia eclesiàstica; majorment l'hauria de llegir la nostra clerecia catalana car, en el fons, el cas dels bascs és ben bé el mateix nostre.

El fullet es presenta motivat per una carta que, el 20 de Març del 1945, li adreà el Prof. del Seminari, Revnd. José Miguel de Barandiaran, exiliat com ell, el qual li tramet una colla de preguntes encertadíssimes que, en acabar una conferència, li feren els assistents. Les transcriu a la seguida, condensades en la part doctrinal i referint-me sempre a l'original, perquè estic segur que els lectors les sentiran ressonar en llur consciència:

¹ PEDRO DE BASALDUA. *Situación religiosa en España*, pàg. 16.

² XAVIER D'IRAMUNO. *El Clero Vasco*, pàg. 23. Bayonne. 1926.

MONS. MATEO MÚGICA, BISBE DE VITÒRIA

1a. *Nuestra religión nos obligaba a rebelarnos contra el Gobierno republicano de España, es decir, contra un poder constituido, reconocido como legítimo por todos los Estados del mundo?*

2a. *Estábamos obligados bajo pecado a adherirnos al levantamiento de Sanjurjo el año 1936, siendo así que los obispos españoles habían condenado toda insurrección contra los poderes constituidos poco después del primer levantamiento de Sanjurjo el año 1933?*

3a. *...era deber de conciencia sumarnos al partido de Franco y considerar como justa su guerra ofensiva?*

4a. *...era razón encomendar la defensa de la justicia a un bando que, al privar de sus fuerzas armadas al Gobierno de la nación, hizo posible tal revolución; que, según confesión del propio Franco y del Cardenal Gomà, inició la guerra con desatiento; que la continuó en su forma totalitaria y bárbara, y que, entre otros fines, perseguía el arrebatarlos los derechos tradicionales de nuestra autonomía?*

5a. *La defensa que los vascos organizaron al lado del Gobierno republicano contra los ataques de las fuerzas de Franco puede ser calificada de contubernio con el Comunismo?*

6a. *Los vascos se han separado de la Iglesia al defender sus libertades tradicionales atacadas por el bando de Franco?*

7a. *...Es que la defensa de nuestra justicia es incompatible con la Religión? Es que entra, entre los designios de la Iglesia, el de hacer desaparecer a los vascos como pueblo?*

8a. *Cometieron algun delito contra la Iglesia o contra el Estado aquellos sacerdotes vascos que se mantuvieron neutrales... En caso negativo, por qué la Iglesia no los defiende, antes permite que sean castigados con privación de cargos, con multas, con prisiones, con deportaciones y con destierros? Es que la Iglesia no contrae ninguna obligación con quienes la sirven en su sagrada misión, aun cuando éstos tales sean atropellados injustamente o se vean reducidos a la indigencia? MONS. MÚGICA, pàgs. 4 i 5.*

La pregunta 4a. és bàsica en la història de la insurrecció i l'esclat de la guerra civil; és un gran descàrrec per a la República, perquè quan aquesta, fent marxa enrera, volgué contenir la demagògia que se li havia desbordat, es trovà amb la defecció de l'exèrcit i sense prou forces per a contenir les masses.

Malgrat això, al començament la posició de Franco era precària a Andalusia, però aleshores, sense que ni Itàlia, ni Alemanya, estessin en guerra

GUAITANT ENRERA

amb la República espanyola, l'esquadra italiana féu passar els moros del Marroc a reforçar Franco, i Alemanya cuità a suplir-lo d'artilleria, tanks i aviació amb l'oficialitat corresponent. Així apuntalat, Franco guanyà la guerra al cap de tres anys, i envaïdes Catalunya i Bascònia, foren sotmeses al règim colonial, amb la col·laboració servilment incondicional de la teocràcia espanyola.

I ara Franco, segueix pregonant que no vol tolerar cap intromissió estrangera en la Península, essent així que la seva dictadura és filla d'aquelles intromissions experimentalment interessades.

També cal anotar que el fullet *El Clero Vasco defendiendo la justicia y la fraternidad sirve a la Iglesia de Cristo*, Bayonne, 1946, conté una lluminosa i magistral *Memoria* adreçada al Papa Pius XII, la qual fa honor a la mentalitat i a la consciència del Poble Basc, car és una exposició que argumenta amb fermesa el dret natural, les normes de la Llei moral i proclama la personalitat humana de tots els pobles.

A la Bascònia francesa, Mons. Múgica no estigué pas massa tranquil. De primer, les autoritats franceses volguéren internar-lo; després, vinguéren els alemanys que l'empresonaren a S. Jean Pied de Port, d'on es pogué treure'l al cap de pocs dies.

Finalment, el 22 d'Abril del 1947, li permetéren el retorn a la seva terra on, des d'aleshores, resideix a Zarauz (Guipuzcoa); tenia 77 anys. Allà, li posaren dos policies a la porta, els quals complien el doble efecte d'allunyar els covards i d'espigar els valents que l'anaven a visitar. Al cap de dos mesos, li retiraren la guàrdia i el visità el Governador amb l'intent de fer-li firmar una carta on constava el bon tracte que havia rebut de les autoritats. Es clar, Mons. Múgica es negà a firmar-la: era la mentida oficial en funcions.

L'antic Bisbe de Vitoria, Mons. Múgica, igualment que el Cardenal Vidal i Barraquer, Arquebisbe de Tarragona, éren massa fidels cristians i lleials doctrinaris per a junyir-se a la collusió político-eclesiàstica formulada pel Cardenal Gomà en la seva *Carta Colectiva*, prèviament consentida per Roma.